

Taňry saňa ynanýarmy?

Category: Filosofiýa, Kitapcy

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Taňry saňa ynanýarmy? TAŇRY SAÑA YNANÝARMY?

«Güneşli duşenbeler» («Los lunes al sol»/«Понедельники на солнце») çeper kinofilimden şu replikany ýadyňyza saljaklar bardyr: *“Taňra ynanyp-ynanmaýanlygyň esasy zat däl, esasy zat – Taňrynyň saňa ynanýanlygy.”* Bu jümläni bir musulman hökmünde menem şu görnüşde aýdasym gelýär: Taňra ynanýanlygyň – Taňrynyň saňa ynanyp biljek ahlagyna eýe bolmak bilen amala aşyp biler.

Taňry pikiri adamy bar kylyşy deý, adam düşünjesi bilen her gezegindw özüni-de bar kylýar. Taňry bilen ynanýanyň arasyndaky gatnaşyk garşylyklaýyn esasyda bolup geçýär – Allanyň atlarynyň arasynda **«EL-Mömin»** diýen adyň bolmagy tötänlik däl bolsa gerek. Mömin ynanýan we ynanylýan adamdyr, biz Allaha hem ynanýarys, hem bil baglaýarys. Ýeri, Taňry nädip bir adama ynanmak isleýär? Bu sowal islendik ynanýan adamy gyzyklandyrmalydyr.

- **IMAN – ORTALYK (BITARAP) NÄRSEDİR**

Täsindigini: **“Imanyňyz size nähili erbet zady buýurýar”** («Bakara» süresi, 93) diýýän aýat bar, diýmek islendik iman ýagşy işleri buýrujy, ýagşy işleri ediji häsiýete eýe däl. Islendik gymmatlyk ýaly imanam ortalýkdyr (bitarapdyr), ony gözellige öwürjegem ynanjyň özenidir, eýesiniň tutumydyr (özünü alyp barşydyr. Mysal üçin, “Meniň Hudaýym meniň ýaly ynanmaýanlaryň öldürilmegini emredýär” diýýän adamyň imany **“oňa nähili erbet zady buýurýar”**. Ýa-da «men imanly adam» diýýän bolsa, onda şol adam ýalan sözleýändir, adamlary aldaýandyr, şahsy bähbidi üçin her dürli ahlaksyzlygy edýändir we muňa-da hut şol imanyň özi jogapkärdir. Diýjek bolýanym, imanyň hakyky durmuşda bir garşylygy bar bolsa, onuň Taňrynyň gatynda-da garşylygy bardyr. Tersine bolanda, ol iman diňe gury sözden ybarat bolardy.

• IMAN – ERKINLEŞME HEREKETIDIR

Iman – kişiniň özünü has ýokary erada, erk-ygtyýara göterme islegidir. Allaha iman – kişini gurşap alan ýagdaýlara garşy erkinlige barýan ýoly arçamak diýibem düşünse bolar. Galyberse-de, masiwa (kişini gowulyklardan daşlaşdyrýan we adama mahsus hemme zat) bizi bizi boýun egdirmek isleýär, şol sanda, biziň egomyz adamkärçilikli özenimiziň orta çykmagyna päsgel bermäge çytraşýar. Ýogsa ahlak ärdemliligimiz bilen adam bolup bileris. Bizi adamkärçiligimizden jyda düşürýän isleg-arzuwlarymyza garşy gidip, özümüzü has ýokary erada tarap aşyrmaga bolan hereket bizi erkinleşdirýändir. Muňa köptaraplaýyn (uniwersal) ahlak kadalary bilen utgaşma hereketi diýseňem bolýar.

Taňrynyň adama ynanmagy, bil baglamagy, onuň bilen ylalaşyga gelmegi («Araf» süresi, 172) Taňryny adama adamyň özüne ynam bildirişinden has artyk ynam bildirýändigini görkezýär. Ynamyň iň esasy häsiýeti garşylyklaýynlykdyr we mümkin boldugyça muny pese düşürmezlikdir. Hususanam, ýokardaky agzalan replika dolanyp barmaly bolsak, Taňry saňa ynandy, emma, barlyk hökmünde sen ol ýerde ýok bolsaň, hiç bir gatnaşykdan söz açyp oturmagyň hajaty ýok. Iman – “Sen Ondanrazy, Olan sendenrazy

ýagdaýda Rebbiňe dön” («Fejr» süresi, 28) gatnaşygynyň aýdyň ýüze çykmasydyr.

- **GARŞYLYKLAÝYN RAZYLYK NÄHILI GAZANYLÝAR?**

Taňry metafiziki barlykdyr. Metafiziki barlyga bolsa, adamyň fiziki barlygyna düşünmezden many-mazmun çaymazdan ýetmek mümkin däl. Hususanam, ynanç özüne we öz tarapyndakylara hem-de öz jynsdaşlaryna ynam bildirmek bilen başlaýar. Şol sanda başgalara ynam bildirmek hem wajypdyr. Eger ynam duýgusy ýiten we hiç kimiň hiç kime ynamy bolmadyk bolsa, ynanjyň (Taňra imanyň) gözden geçirilmegi gerek. Kesgitli sözümi aýdýaryn: ynamyň ýok ýerinde imanam ýokdur.

Aýşe SUJU.

«SÖZCÜ» gazetini, 23.11.2020 ý.

Terjime eden: Guwanç MÄMİLİYEW. Filosofiýa